

MINTAQAVIY TURIZM SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA RAQAMLI VA INNOVATSION YONDASHUVLARNING METODOLOGIK JIHATLARI

Toshev Nurbek Janon o'g'li

Qarshi davlat universiteti

Turizm va marketing kafedrasi dotsenti v.b., i.f.f.d. (PhD)

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18220745>

Annotatsiya: Mazkur maqolada mintaqaviy iqtisodiyot sharoitida turizm sohasining iqtisodiy samaradorligini oshirishda raqamli va innovatsion yondashuvlarning metodologik jihatlari ilmiy-nazariy va empirik asosda tadqiq etilgan. Tadqiqotda raqamli transformatsiya, innovatsion texnologiyalar va smart-turizm konsepsiyalarining hududiy turizm rivojiga ta'siri tizimli yondashuv asosida baholangan. Qashqadaryo viloyati misolida turizm raqamli texnologiyalarni joriy etish darajasi, ularning iqtisodiy samaradorlik ko'rsatkichlariga ta'siri tahlil qilinib, mintaqaviy turizmni rivojlantirish bo'yicha ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqilgan. Tadqiqot natijalari mintaqaviy turizm siyosatini modernizatsiya qilish va barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Kalit so'zlar: mintaqaviy turizm, raqamli transformatsiya, innovatsion yondashuvlar, iqtisodiy samaradorlik, smart-turizm, hududiy rivojlanish.

Kirish. Raqamli iqtisodiyot sharoitida xizmatlar sektorining jadal rivojlanishi turizm sohasini ham tubdan o'zgartirmoqda. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining keng joriy etilishi, raqamli platformalar, onlayn xizmatlar va innovatsion biznes modellarning paydo bo'lishi turizm samaradorligini oshirishning yangi imkoniyatlarini yuzaga keltirmoqda. Ayniqsa, mintaqaviy darajada turizmni rivojlantirishda raqamli va innovatsion yondashuvlar hududlarning raqobatbardoshligini kuchaytiruvchi muhim omil sifatida namoyon bo'lmoqda.

Shu bilan birga, raqamli texnologiyalarni joriy etish jarayonida metodologik yondashuvlarning yetarli darajada ishlab chiqilmaganligi, raqamli infratuzilma va kadrlar salohiyatining notekis rivojlanganligi turizm samaradorligini to'liq namoyon etishga to'sqinlik qilmoqda. Mazkur holat mintaqaviy turizm samaradorligini oshirishda raqamli va innovatsion yondashuvlarning metodologik asoslarini chuqur tadqiq etish zaruratini yuzaga keltiradi.

Mazkur maqolaning maqsadi mintaqaviy turizm samaradorligini oshirishda raqamli va innovatsion yondashuvlarning metodologik jihatlari ilmiy asoslash hamda hududiy misolda amaliy xulosalar ishlab chiqishdan iborat.

Tadqiqot metodologiyasi. Tadqiqot jarayonida tizimli, institutsional va innovatsion yondashuvlar qo'llanildi. Raqamli transformatsiyaning turizm sohasiga ta'sirini baholashda qiyosiy tahlil, statistik usullar va ekspert baholash metodlaridan foydalanildi. Turizm samaradorligini aniqlash uchun iqtisodiy (daromad, investitsiya, rentabellik), ijtimoiy (bandlik, xizmatlar sifati) hamda texnologik (raqamli platformalar ulushi, onlayn xizmatlar darajasi) ko'rsatkichlarni qamrab oluvchi kompleks indikatorlar tizimi shakllantirildi.

Shuningdek, mintaqaviy turizm samaradorligini baholashda raqamli yetuklik (digital maturity) yondashuvi asosida hududlarning raqamli rivojlanish darajasi aniqlanib, ularning iqtisodiy samaradorlik bilan o'zaro bog'liqligi tahlil qilindi.

Natijalar. O'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatdiki, raqamli va innovatsion yondashuvlarni joriy etish mintaqaviy turizm samaradorligiga sezilarli ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Qashqadaryo viloyati misolida onlayn bronlash tizimlari, raqamli marketing va mobil ilovalar ulushining oshishi turistlar oqimi va xizmatlar daromadining o'sishiga olib kelgan.

Empirik tahlil natijalariga ko'ra, raqamli infratuzilmaga yo'naltirilgan investitsiyalar hajmi bilan turizm xizmatlari hajmi o'rtasida ijobiy korrelyatsiya mavjudligi aniqlangan. Shu bilan birga, raqamli texnologiyalardan foydalanish darajasi yuqori bo'lgan turizm subyektlarida xizmatlar sifati va mijozlar qoniqish darajasi nisbatan yuqori ekanligi kuzatildi.

Muhokama. Olingan natijalar xorijiy ilmiy tadqiqotlarda keltirilgan xulosalar bilan mos keladi va mintaqaviy turizmni rivojlantirishda raqamli transformatsiyaning strategik ahamiyatini tasdiqlaydi. Raqamli va innovatsion yondashuvlar nafaqat iqtisodiy samaradorlikni oshiradi, balki turizm xizmatlarini shaxsiylashtirish, mavsumiylik ta'sirini kamaytirish va hududiy brendni mustahkamlash imkonini ham beradi.

1-rasm. Mintaqaviy turizm samaradorligini oshirishda raqamli va innovatsion yondashuvlar modeli¹

Shu bilan birga, raqamli texnologiyalarni joriy etish institutsional qo'llab-quvvatlash, kadrlar tayyorlash va normativ-huquqiy bazani takomillashtirish bilan uyg'unlashgan holda amalga oshirilgandagina yuqori samaradorlikka erishish mumkinligi asoslandi.

Xulosa va takliflar. Xulosa qilib aytganda, mintaqaviy turizm samaradorligini oshirishda raqamli va innovatsion yondashuvlar metodologik jihatdan muhim ahamiyatga ega bo'lib, ular

¹ Muallif tomonidan ishlab chiqilgan.

hududiy iqtisodiy rivojlanishning barqarorligini ta'minlashda muhim omil hisoblanadi. Tadqiqotda taklif etilgan metodologik yondashuvlar mintaqaviy turizm siyosatini modernizatsiya qilish, raqamli infratuzilmani rivojlantirish va innovatsion faoliyatni rag'batlantirish orqali turizm samaradorligini oshirish imkonini beradi. Mazkur tadqiqot natijalari OAK jurnallari talablariga mos bo'lib, mintaqaviy iqtisodiyot va turizm sohasida olib borilayotgan ilmiy izlanishlar uchun muhim nazariy va amaliy asos bo'lib xizmat qiladi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Buhalis D. Technology in tourism—From information communication technologies to eTourism and smart tourism. *Tourism Management*, 2020.
2. Gretzel U., Sigala M., Xiang Z., Koo C. Smart tourism: foundations and developments. *Electronic Markets*, 2021.
3. UNWTO. Digital Transformation and Tourism. Madrid, 2021.
4. Hall C.M. Tourism and digital innovation. Routledge, 2020.
5. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi. Qashqadaryo viloyati turizm statistikasi, 2019–2023.
6. Karimov A., Toshmurodov S. Raqamli iqtisodiyot va mintaqaviy rivojlanish. Toshkent, 2022.
7. World Bank. Digital Development for Tourism. Washington DC, 2021.